

CONSILIUL SUPERIOR AL
MAGISTRATURII
AL REPUBLICII MOLDOVA

ВЫСШИЙ СОВЕТ
МАГИСТРАТУРЫ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Judecătoria Rezina

Суд г. Резина

or. Rezina
str. Voluntarilor 3
tel: 2-56 -16 , 2-56-10

г. Резина ул.
Волунтарилор 3
тел: 2-56-16 , 2-56-10

23.05.2016 nr.2-358/16

3379

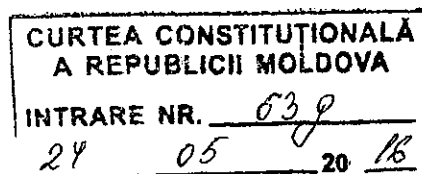
Dlui . Alexandru Tanase
Președintelui Curții Constituționale
a Republicii Moldova

Judecătoria Rezina , în conformitate cu prevederile Hotărîrii Curții
Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 , Vă expediază încheierea
judecătoriei Rezina din 12.05.2016 , privind ridicarea excepției de
neconstituționalitate , potrivit prevederilor art. 12/1 Cod Procedură Civilă

Anexă : încheierea pe 6 file .

Președintele interimar
al judecătoriei Rezina

Tudor Leahu

ÎNCHEIERE

12 mai an. 2016

or.Rezina

Judecătoria Rezina Republica Moldova

Avînd în componență :

Președinte ședinței , judecătorul

Andrei Balan

Grefier

Elena Suholitco

Cu participarea: reprezentantului petiționarului Sandu Vasile, avocatul Dumitru Sliusarenco , reprezentantul părții interesate Serviciului Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționare de psihiatrie, avocatul Petru Moscaliuc și reprezentantul părții interesate Asociației Obștești "Promo-LEX", avocatul Vadim Vieru ,

Judecînd în ședința de judecată publică, acțiunea civilă la cererea petiționarului Sandu Vasile prin reprezentantul avocatul Dumitru Sliusarenco și părțile interesate Serviciul Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționarele de psihiatrie și Asociația Obștească "Promo-LEX" , privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și expedierea sesizării către Curtea Constituțională spre examinare și declararea petiționarului Sandu Vasile ca fiind capabil cu restabilirea capacității juridice , -

A CONSTATAT :

În instanța de judecată Rezina, la data de 18.04.2016, a parvenit și a fost înregistrată acțiunea civilă la cererea petiționarului Sandu Vasile prin reprezentantul avocatul Dumitru Sliusarenco și părțile interesate Serviciul Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționarele de psihiatrie și Asociația Obștească "Promo-LEX" , privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și expedierea sesizării către Curtea Constituțională spre examinare și declararea petiționarului Sandu Vasile ca fiind capabil cu restabilirea capacității juridice.

În motivarea acțiunii , s-a invocat :

1. Petiționarul, Sandu Vasile Petru, născut la 17.09.1961 în raionul Rezina este cetățean al Republicii Moldova, de naționalitate moldovean, invalid cu severitatea II pe viață. Petiționarul are stabilită diagnoza medicală: *epilepsie*, ceea ce se confirmă prin certificatul medicului psihiatru Cupcea Lidia nr.847862 .
2. Petiționarul a fost declarat incapabil în temeiul articolului 24 Cod Civil al Republicii Moldova, prin Hotărârea din 14/02/2011 emisă de judecătoria Râbnița (în continuare Hotărârea) (anexă). în baza Hotărârii a fost emisă Dispoziția nr.14 din 23/03/2011 de către Primăria comunei Lalova (anexă) prin care a fost instituită tutela asupra petiționarului. în calitate de tutore a fost numită sora petiționarului, Gorbatenchi Larisa.
3. La data de 09/02/2011 Gorbatenchi Larisa a solicitat cazarea petiționarului într-o instituție specializată pe asistența persoanelor cu boli psihice. La data de 01/08/2011 a fost emisă îndreptarea nr.51, spre cazare permanentă în Internatul psihoneurologic din s. Cocieri, r. Dubăsari, eliberată de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.
4. Începînd cu anul 2011 petiționarul este cazat în Internatul psihoneurologic din s. Cocieri. Reieșind din actele prezente la dosarul personal, în privința petiționarului, din momentul declarării incapacității nu au fost întreprinse acțiuni pentru reevaluarea capacității de exercițiu și a necesității menținerii acestei măsuri în continuare.
5. În luna martie 2016, petiționarul a relatat circumstanțele plasării în internat Avocatului Pacienților. În conformitate art.5 al Acordului de colaborare între A.O."Promo-LEX" și Serviciul Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționare de psihiatrie (Avocatul Pacienților din Staționarele de Psihiatrie) din 18 martie 2015, nr.2, a fost

· solicitată acordarea asistenței juridice calificate și reprezentarea intereselor dl. Sandu Vasile în fața instanței.

Părțile interesate în examinarea cauzei: Serviciul Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționările de psihiatrie (Avocatul Pacienților din Staționările de Psihiatrie)

6. Avocatul Pacientului este un serviciu independent, instituit prin acordul comun al Ministerului Sănătății a R. Moldova și Organizația Națiunilor Unite/Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și are drept scop principal protecția drepturilor fundamentale a persoanelor din instituțiile psihiatrice. Astfel, această instituție este direct interesată, în sensul Codului de Procedură Civilă de soluționarea respectivei cauze și respectarea drepturilor fundamentale ale petiționarului.

Asociația Obștească "Promo-LEX"

7. Asociația "Promo-LEX", înregistrată la Ministerul Justiției al Republicii Moldova la 19 iulie 2002 cu nr. 2278, este o organizație obștească neguvernamentală, non-profit și apolitică. Obiectivele principale sunt promovarea și apărarea Drepturilor Omului în Republica Moldova și consolidarea societății civile în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, realizate în conformitate cu legislația Republicii Moldova. Printre activitățile AO Promo-LEX din cadrul Programului Drepturile Omului se numără apărarea drepturilor persoanelor cu dizabilități supuse tratamentelor inumane și degradante, cărora li se încalcă grav dreptul de acces la justiție și sunt discriminate.

Ca motive pentru restabilirea capacității s-au invocat faptele :

8. Sandu Vasile are vârsta de 54 de ani, se află în deplină conștiință, este o persoană sociabilă, nu este conflictual și are relații bune cu personalul din Internatul psihoneurologic din s. Cocieri, cu colegii și prietenii cu care se află în această instituție.

9. La baza declarării incapacității petiționarului a stat doar un certificat medical prin care este stabilită diagnoza medicală: epilepsie cu demență. Suplimentar, motiv pentru declararea incapacității petiționarului au stat explicațiile surorii acesteia, Gorbatenchi Larisa care a menționat că petiționarul nu se poate întreține singur, că mama acestora este bătrână și nu poate avea grijă de petiționar dar și că în timpul acceselor de epilepsie acesta devine agresiv.

10. Articolul 303, Cod de Procedură Civilă a Republicii Moldova stabilește obligația de a include în cererea de chemare în judecată circumstanțele care confirmă că persoana suferă de o tulburare psihică în urma căreia nu poate conștientiza sau dirija acțiunile sale. În același timp, articolul 305 CPC a RM instituie asupra instanțelor de judecată obligația de a ordona expertiza psihiatrică pentru constatarea stării psihice.

11. În cazul petiționarului, cererea de chemare în judecată în baza căreia acesta a fost lipsit de capacitate a inclus doar diagnoza medicală stabilită în baza Certificatului nr.847862, emis de medicul Cupcea Lidia și declarația surorii petiționarului că în timpul crizelor de epilepsie Sandu Vasile nu conștientizează anumite lucruri și devine agresiv.

12. Instanța, prin neordonarea expertizei psihiatrice a admis o eroare importantă, apreciind starea psihică a petiționarului doar în baza unui certificat care stabilește diagnoza medicală dar nu și capacitatea acestuia de a conștientiza și dirija acțiunile sale. La fel, instanța fără a avea confirmarea de la experții-psihiatri, a apreciat starea psihică a petiționarului în baza declarațiilor surorii acestuia, care are o atitudine subiectivă și era interesată în primul rând de a evita responsabilitatea îngrijirii petiționarului și doar cumulativ se declara îngrijorată de incapacitatea de a conștientiza și dirija acțiunile sale. Acest lucru reiese expres din cererile depuse atât în instanță cât și la Direcția Asistență Socială Rezina și Primăria com. Lalova.

13. Examinarea procedurii de declarare a persoanei incapabile s-a realizat de către instanță fără participarea petiționarului. Deși în ședința de judecată a participat avocatul Anatol Maliuta în interesele lui Sandu Vasile, acesta doar a susținut cererea de declarare a persoanei incapabile, avocatul a indicat că Sandu Vasile este bolnav psihic și nu poate

conștientiza acțiunile sale. Considerăm că scopul cercetării judecătorești este de a afla adevărul și a acționa în primul rând în interesul persoanei a cărei declarație de incapacitate se solicită. Negarea dreptului petiționarului de a se expune personal în instanță și asigurarea unui reprezentant formal nu poate asigura realizarea eficientă a acestor scopuri.

14. Evaluările realizate de specialiștii din cadrul Internatului psihoneurologic din s. Cocieri (anexa), Sandu Vasile a primit nota maximă (nota A) pentru toate exercițiile de evaluare a performanțelor, stabilindu-se că este 100% independent în toate acțiunile care le face. Reieșind din explicațiile medicilor supraveghetori, acesta aproape nu mai are accese de epilepsie, accese care au constituit motiv de bază pentru care a fost considerat incapabil.

15. Petiționarul conștientizează acțiunile sale și le poate dirija. Testele de evaluare a performanțelor și declarațiile medicilor confirmă aceste afirmații. O expertiză psihiatrică care ar stabili clar că petiționarul este într-atât de grav bolnav că este absolut inconștient și nu poate dirija nici o acțiune ar putea constitui temei pentru evaluare a capacității juridice a acestuia. Lipsa unei astfel de expertize confirmă că petiționarul are dreptul de a-și restabili capacitatea juridică. Boala de care suferă acesta - epilepsia, exclude *perse* incapacitatea totală de a conștientiza lucrurile și dirija acțiunile.

În motivarea acțiunii s-au invocat și Standardele naționale și internaționale în materie de lipsire a persoanelor cu dizabilități mintale de capacitate juridică:

16. Actul fundamental care reglementează capacitatea juridică a persoanelor cu dizabilități mintale este Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (în continuare CDPD), din 13 decembrie 2006, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 166-XVIII din 09.07.2010. Dispozițiile CDPD sunt obligatorii pentru Republica Moldova iar în cazul în care anumite prevederi normative sunt în contradicție cu CDPD, urmează a fi aplicate prevederile acesteia din urmă, fapt stabilit de articolul 4 (2) al Constituției Republicii Moldova (în continuare Constituția).

17. „**Recunoașterea egală în fața legii**” este un principiu de bază al CDPD. Articolul 12 reafirmă că persoanele cu dizabilități au dreptul să fie recunoscute drept persoane egale în fața legii, oriunde s-ar afla. Paragraful 2 al articolului 12 recunoaște faptul că persoanele cu dizabilități se bucură de capacitate juridică în egală măsură la fel ca și celelalte persoane, în toate aspectele vieții. În asigurarea acestui drept, Statul trebuie să întreprindă măsurile necesare pentru a pune la dispoziția persoanelor cu dizabilități mecanismele necesare de suport în exercitarea capacității juridice. Raportând aceste standarde la cazul petiționarului este întemeiată concluzia că Statul nu a întreprins măsurile necesare pentru a pune la dispoziția petiționarului mecanisme de suport în luarea deciziilor, dimpotrivă, autorități au apelat la cea mai radicală soluție - lipsirea totală de capacitate juridică.

18. Potrivit CDPD și altor standarde internaționale, limitarea drepturilor fundamentale poate avea loc doar în baza principiilor generale, aplicabile tuturor persoanelor. Prin urmare, lipsirea persoanei de capacitate juridică doar în baza diagnosticului medical reprezintă o discriminare gravă. Spre exemplu, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități a interpretat articolul 12 al Convenției în Comentariul General nr.1, stabilind că mecanismele de substituție a deciziilor persoanelor cu dizabilități trebuie înlocuite cu mecanisme de suport în luarea deciziilor, asigurând autonomia persoanei și alegerile acesteia. Efectul direct al lipirii de capacitate juridică este ignorarea consimțământului persoanei în toate sferile vieții. Raportând aceste standarde la cazul petiționarului constatăm că acesta a fost lipsit de capacitate exclusiv în baza diagnosticului medical fără ca instanța să stabilească existența unei legături cauzale între diagnostic, comportament și imposibilitatea de a conștientiza și dirija acțiunile.

19. Constituția stabilește la articolul 1 că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate. Articolul 4 stabilește că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Deosebit de importante sunt prevederile articolului 16 care stabilește că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială. Raportând aceste prevederi la cazul petiționarului constatăm că lipsirea totală de capacitate are care efect îngrădirea substanțială și nemotivată a drepturilor acestuia, fiind astfel încălcate vădit normele constituționale.

20. Republica Moldova a adoptat Legea nr.60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Potrivit articolului 5, principiile Legii sunt: respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului, egalitatea de șanse, nediscriminarea, libertatea opțiunii și controlul sau decizia asupra propriei vieți, asupra serviciilor și formelor de suport de care beneficiază, respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, a libertății de a face propriile alegeri și a independenței persoanei. Articolul 8 al Legii stabilește că persoanele cu dizabilități au dreptul să fie recunoscute, oriunde s-ar afla, ca persoane cu drepturi egale în fața legii și că persoanele cu dizabilități beneficiază de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane în toate aspectele vieții, iar după caz, și de măsuri de protecție și asistență juridică în exercitarea capacității juridice, prevăzute de legislația în vigoare. Raportând aceste prevederi la cazul petiționarului constatăm că acesta nemotivat a fost privat de capacitate juridică fiind lipsit de posibilitatea de a face propriile alegeri și a decide singur în privința vieții sale.

În cererea s-a motivat și cu actele normative privind accesul la justiție:

21. Potrivit legislației în vigoare, și anume articolul 308 (3) CPC a RM, în cazul prevăzut la art.24 alin.(3) din Codul civil, instanța, la cererea tutorelui, a membrilor de familie a persoanei, a instituției de psihiatrie (psihoneurologie), a organului de tutelă și curatelă, a procurorului și în baza raportului de expertiză psihiatrică legală, pornește un proces și emite o hotărâre prin care declară capabilă persoana înșănătoșită. În temeiul acestei hotărâri, tutela instituită asupra persoanei se anulează.

22. Această normă exclude însuși petiționarul de la posibilitatea de a iniția un proces de judecată privind declararea persoanei ca fiind capabile. Norma respectivă contravine expres principiilor de egalitate și nediscriminare consfințite la articolul 1,16 a Constituției și reprezintă o violare a articolului 20 a Constituției care garantează că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime și stabilește că **nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.**

23. La fel, articolul 308 (3) CPC a RM contravine expres articolului 12 al CDPD care stabilește dreptul la capacitate juridică egală a persoanelor cu dizabilități și articolului 13 care stabilește persoanele cu dizabilități au dreptul la acces liber la justiție iar statul va garanta acest acces, eficient, astfel încât nici unei persoane cu dizabilități să nu-i fie încălcat acest drept.

24. Ca efect, articolul 308 (3) CPC a RM conține prevederi care contravin Constituției, urmând ca în acest sens instanța urmează să aplice prevederile articolului 12/1, să ridice excepția de neconstituționalitate și să remită sesizarea pentru examinare Curții Constituționale a Republicii Moldova.

În ședința de judecată reprezentantul petiționarului Sandu Vasile, avocatul Dumitru Sliusarenco și-a menținut în totalmente cerințele acțiunii, motivând cu argumente legale, motivele temeinice și actele normative naționale și internaționale care au stat la baza

înaintării cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate , solicitînd admiterea integrală a cerințelor , invocînd ridicarea excepției de neconstituționalitate și expedierea sesizării către Curtea Constituțională spre examinare .

Reprezentantul părții interesate , Serviciului Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționare de psihiatrie, avocatul Petru Moscaliuc, a menținut în ședința de judecată că cererea , reprezentantul petiționarului Sandu Vasile, avocatul Dumitru Sliusarenco, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate este una fondată , expunîndu-si poziția sa alături de Hotărîrea nr.2 a Curții Constituționale din 09.02.2016 , că în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor , hotărîrilor Parlamentului , decretelor Președintelui Republicii Moldova , hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului , ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său , instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională. Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu; sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitîndu-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție;(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărîre anterioară a Curții avînd ca obiect prevederile contestate.

Reprezentantul părții interesate, Asociației Obștești "Promo-LEX" , avocatul Vadim Vieru, în ședința de judecată a susținut cererea înaintată de reprezentantul petiționarului Sandu Vasile, avocatul Dumitru Sliusarenco cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate , fără a avea careva obiecții pe fondul cauzei și pe procedură , considerînd necesară admiterea cererii și expedierea sesizării către Curtea Constituțională spre examinare.

Instanța de judecată , examinînd acțiunea civilă alături de înscrisurile ca probe prezentate la cerere , ascultînd reprezentantul petiționarului Sandu Vasile, avocatul Dumitru Sliusarenco , găsește cererea întemeiată și fondată, dispune admiterea ei potrivit următoarelor circumstanțe :

Conform prevederilor art. 12/1 Cod Procedură Civilă: Dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

(3) Din momentul emiterii de către instanță a încheierii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și pînă la adoptarea hotărîrii de către Curtea Constituțională, procedura de examinare a pricinii sau de executare a hotărîrii pronunțate se suspendă.

Prin Hotărîrea nr.2 a Curții Constituționale din 09.02.2016, s-a statuat , că în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor , hotărîrilor Parlamentului , decretelor Președintelui Republicii Moldova , hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului , ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său , instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională. Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu; sesizarea privind controlul

constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție;(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții avînd ca obiect prevederile contestate.

Avocatul Poporului Mihail Cotorobai la data de 22 aprilie an. 2016 a înaintat o sesizare pentru declararea neconstituționalității unor norme care privează persoanele cu dizabilități de dreptul de acces la justiție , la Curtea Constituțională.

Potrivit celor expuse și conducîndu-se de prevederile Hotărîrea nr.2 a Curții Constituționale din 09.02.2016 , art. art.12/1 , 269-270 Cod Procedură Civilă a Republicii Moldova Instanța de Judecată,

DISPUNE:

Se admite cererea petiționarului Sandu Vasile prin reprezentantul avocatul Dumitru Sliusarenco și părțile interesate Serviciul Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționarele de psihiatrie și Asociația Obștească "Promo-LEX" , privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și expedierea sesizării către Curtea Constituțională spre examinare.

Încheierea se expediază Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova .

Procedura de examinare a pricinii privind declararea petiționarului Sandu Vasile ca fiind capabil cu restabilirea capacității juridice, se suspendă.

Încheierea poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel Chișinău , atît cît durează suspendarea procesului , prin intermediul judecătoriei Rezina .

Președintele sădintei Judecător

Andrei Balan

Adresată JUDECĂTORIEI RÎBNIȚA

Petiționar: Sandu Vasile

Domiciliul: raionul Rezina, satul Țîpova

*La moment cazat în internatul psihoneurologic
din comuna Cocieri, r-ul Dubăsari*

Reprezentat de Avocatul Dumitru Sliusarenco

Municipiul Chișinău, str. Dumitru Râșcanu 11, of. 41

Telefon: 068685558, e-mail: dumitrusliusarenco@gmail.com

CERERE

PRIVIND RIDICAREA EXCEPȚIEI DE NECONSTITUȚIONALITATE

• CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI EXAMINAT DE INSTANȚA DE JUDECATĂ

1. În procedura judecătorei Râbnița se află cauza inițiată în procedură specială privind declararea persoanei capabile, inițiată de Sandu Vasile Petru prin intermediul reprezentantului, avocatul Dumitru Sliusarenco, persoane interesate Serviciul Independent de apărare a drepturilor pacienților din staționarele de psihiatrie și Asociația Promo-LEX.
2. În procesul de examinare a cauzei, reieșind din practica creată în Republica Moldova pe cazurile privind restabilirea capacității juridice, instanța urmează să aplice prevederile articolului 308, alineatul 2 Cod de Procedură Civilă în coroborare cu articolele 170, alineatul 1, litera c sau 267, litera b, Cod de Procedură Civilă cu restituirea sau scoaterea de pe rol a cererii de chemare în judecată, din motiv că este depusă de o persoană incapabilă sau în interesele acesteia.
3. Aceste prevederi sunt în contradicție cu articolul 4, alineatele 1 și 2, articolul 7, articolul 8, alineatele 1 și 2, articolul 16 și articolul 20, alineatele 1 și 2, articolul 54, alineatele 1, 2, 3 și 4 ale Constituției Republicii Moldova.
4. Dat fiind faptul că controlul constituționalității normelor invocate este de competența Curții Constituționale a Republicii Moldova, am formulat respectiva cerere de ridicare a excepției de neconstituționalitate în conformitate cu articolul 12¹ Cod de Procedură Civilă și Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.2 din 09/02/2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate). În conformitate cu prevederile Hotărârii menționate și a prevederilor articolului 267, alineatul 1, litera e, Cod de Procedură Civilă, instanța urmează să transmită cererea Curții Constituționale pentru examinare iar procedura judiciară să o suspende.
5. Cu referire la Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.2 din 09/02/2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), Curtea a reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

- a) obiectul excepției intra în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;
- b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acestora, sau indica că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;
- c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;
- d) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

6. Curtea a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82 al Hotărârea nr.2 din 09/02/2016, citată ante. În consecință, instanțele care examinează litigiile sunt în drept la propria discreție dar și obligate în cazul când acest lucru o cer părțile să se adreseze Curții Constituționale pentru verificarea constituționalității normelor de drept. Considerăm, că nu există motive de a refuza ridicarea excepției de neconstituționalitate pe cazul dat din motiv că nu poate fi aplicat nici unul din cele patru puncte formulate în paragraful 82 al Hotărârii nr.2 din 09/02/2016.

• NORMELE DE DREPT SUPUSE CONTROLULUI CONSTITUȚIONALITĂȚII

7. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate are drept obiect de examinare normele incluse în articolul 57 alineatul 2, articolul 58 alineatul 2^a, articolul 170, alineatul 1, litera c, articolul 267, litera b, articolul 306, alineatul 1 și articolul 308 alineatul 2, Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova.

8. Prevederile normative citate, deși sunt *de jure* menite să asigure un echilibru eficient de protecție și acces la justiție pentru persoanele declarate incapabile, *de facto* constituie cel mai important impediment pentru aceste persoane în realizarea dreptului efectiv de acces la justiție. Prin normele citate, persoanele declarate incapabile sunt excluse expres din categoria persoanelor care pot depune o cerere de chemare în judecată sau care pot realiza acțiuni procesual-civile.

• CADRUL NORMATIV RELEVANT

9. Principiul egalității și liberului acces la justiție este consacrat în Declarația Universală a Drepturilor Omului (în continuare DUDO) și în alte convenții și tratate speciale, fiind principii fundamentale pentru asigurarea drepturilor omului, principii fără de care drepturile omului în esență nu pot exista.

Astfel, articolul 1 al DUDO stabilește:

“Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”

Articolul 2 DUDO stabilește:

“Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”

Articolul 7 DUDO stabilește:

"Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare"

Articolul 2 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice

"1. Statele părți [...] se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor [...] drepturile recunoscute în prezentul Pact, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

2. Statele părți [...] se angajează să garanteze că drepturile enunțate [...] vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice altă împrejurare.

3. Statele părți la prezentul Pact se angajează: a) să garanteze că orice persoană ale cărei drepturi sau libertăți recunoscute în prezentul Pact au fost violate va dispune de o cale de recurs efectivă [...];

b) să garanteze că autoritatea competentă, judiciară [...], va hotărî asupra drepturilor persoanei care folosește calea de recurs și să dezvolte posibilitățile de recurs juridicțional;

c) să garanteze că autoritățile competente vor da urmare oricărui recurs care a fost recunoscut ca justificat."

Articolul 14 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice

"1. Toți oamenii sunt egali în fața [...] curților de justiție. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă asupra temeiniciei [...] contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil [...]."

Articolul 12 al Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Recunoașterea egală în fața legii

"1. Statele Părți reafirmă că persoanele cu dizabilități au dreptul la recunoașterea, oriunde s-ar afla, a capacității lor juridice.

2. Statele Părți vor recunoaște faptul că persoanele cu dizabilități se bucură de capacitate juridică în condiții de egalitate cu ceilalți, în toate domeniile vieții.

3. Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități la sprijinul de care ar putea avea nevoie în exercitarea capacității lor juridice.

4. Statele Părți se vor asigura că toate măsurile legate de exercitarea capacității juridice prevăd protecția adecvată și eficientă pentru prevenirea abuzurilor, conform legislației internaționale privind drepturile omului. O astfel de protecție va garanta că măsurile referitoare la exercitarea capacității juridice respectă drepturile, voința și preferințele persoanei, nu prezintă conflict de interese și nu au o influență necorespunzătoare, sunt proporționale și adaptate la situația persoanei, se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supun revizuirii periodice de către o autoritate competentă, independentă și imparțială sau de către un organ juridic. Măsurile de protecție vor fi proporționale cu gradul în care asemenea măsuri afectează drepturile și interesele persoanei [...]."

Articolul 13 al Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Recunoașterea egală în fața legii, Accesul la justiție

"1. Statele vor asigura acces efectiv la actul de justiție pentru persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți [...] pentru a le facilita un rol activ ca participanți direcți și indirecti [...] în toate procedurile legale [...]."

Articolul 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, Dreptul la un Proces Echitabil

"1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil [...] de către o instanță independentă și imparțială [...] care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]."

Articolul 14 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, Dreptul la un proces echitabil

"Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație."

Articolul 4 al Constituției Republicii Moldova, Drepturile și Libertățile Omului

"(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale."

Articolul 7 al Constituției Republicii Moldova, Constituția, Lege Supremă

"Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică."

Articolul 8 al Constituției Republicii Moldova, Respectarea Dreptului Internațional și Tratatelor Internaționale

"(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia."

Articolul 16 al Constituției Republicii Moldova, Egalitatea

"(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială."

Articolul 20 al Constituției Republicii Moldova, Accesul Liber la Justiție

"(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție."

Articolul 54 al Constituției Republicii Moldova, Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

"(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății."

Legea nr.60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Articolul 8

"(1) Persoanele cu dizabilități au dreptul să fie recunoscute, oriunde s-ar afla, ca persoane cu drepturi egale în fața legii.

(2) Persoanele cu dizabilități beneficiază de capacitate juridică în egală măsură cu celelalte persoane în toate aspectele vieții, iar după caz, și de măsuri de protecție și asistență juridică în exercitarea capacității juridice, prevăzute de legislația în vigoare.

(3) Persoanele cu dizabilități au dreptul inalienabil la respectarea demnității umane indiferent de dizabilitate sau altă stare de sănătate, indiferent de rasă, naționalitate, originea etnică, limbă, religie, sex, orientarea sexuală, opinie, apartenența politică, avere, originea socială sau orice alt motiv.

(4) Persoanele cu dizabilități se bucură de toate drepturile civile, politice, sociale, economice și culturale, precum și de libertățile fundamentale consfințite prin Constituția Republicii Moldova, prin Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (ratificată prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010), prin prezenta lege și alte acte normative.

(13) Statul garantează excluderea oricărei forme de discriminare pe criteriu de dizabilitate."

Legea nr.121 din 25.05.2012 privind asigurarea egalității, Articolul 1, Scopul Legii și Domeniul de Aplicare

"(1) Scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar."

Legea nr.121 din 25.05.2012 privind asigurarea egalității, Articolul 6, Interzicerea Discriminării

"Orice formă de discriminare este interzisă. Promovarea unei politici sau efectuarea unor acțiuni sau inacțiuni care încalcă egalitatea în drepturi a persoanelor trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente și sancționată conform legislației."

• EXPUNEREA ARGUMENTELOR RELEVANTE ÎN SPRIJINUL ALEGAȚIILOR PRIVIND NECONSTITUȚIONALITATEA

10. Considerăm că normele stabilite de articolul 170, alineatul 1, litera c, articolul 267, litera b, și articolul 308 alineatul 2, Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova exclud complet persoanele cu dizabilități mintale din categoria persoanelor care se pot adresa cu o cerere de chemare în judecată și respectiv normele citate reprezintă un impediment direct în asigurarea dreptului de acces la justiție.

11. Considerăm că normele stabilite de 57 alineatul 2, articolul 58 alineatul 2¹ și articolul 306 alineatul 1 Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova conțin impedimente grave pentru persoanele cu dizabilități în exercitarea eficientă a drepturilor procesuale, ca și parte inerentă a dreptului la un proces echitabil. Astfel, normele stabilite de 57 alineatul 2 și articolul 58 alineatul 2¹ Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova stabilesc nulitatea absolută a oricărui act procesual realizat de o persoană declarată incapabilă fapt care face imposibilă participarea acestora la actul de justiție. Norma stabilită la articolul 306 alineatul 1 Codul de Procedură Civilă a Republicii Moldova stabilește posibilitatea nejustificată de a examina cauzele de lipsire a persoanelor cu dizabilități mintale de capacitate juridică fără participarea efectivă a acestora ceea ce constituie un impediment grav în dreptul de acces liber la justiție.

12. În acest sens, considerăm că Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a respecta demnitatea și drepturile fundamentale stabilite de Declarația Universală a Drepturilor Omului, inclusiv obligația inerentă de a asigura egalitatea persoanelor și dreptul acestora de a avea acces la o instanță, standarde citate *ante* la paragraful 8 al prezentei cereri.

13. Considerăm că nu poate fi acceptată justificarea potrivit căreia persoanele cu dizabilități mintale, lipsite de capacitate juridică nu sunt limitate în dreptul de a avea acces eficient la justiție din motiv că legea națională stabilește o serie de persoane și autorități responsabile care pot acționa în numele și interesul celor declarați incapabili. În continuare vom demonstra acest argument.

14. Legislația națională stabilește că în numele și interesul persoanelor declarate incapabile pot acționa Tutorele, Procurorul, Instituția Medicală, Avocatul Poporului și alte organizații sau autorități stabilite prin lege. Practica Republicii Moldova în cazurile de asigurare a dreptului de acces la justiție a persoanelor cu dizabilități confirmă clar că mecanismul instituit este unul extrem de ineficient². Astfel, spre exemplu în cazurile de restabilire a capacității juridice, în istoria Republicii Moldova există un singur caz de declarare a persoanei ca fiind capabilă³.

15. Ineficiența mecanismului de asigurare a accesului liber la justiție a fost confirmat de Raportorii speciali ai ONU care au vizitat Republica Moldova cu misiuni de monitorizare. Raportorul Special pentru sărăcia extremă și drepturile omului Magdalena Sepúlveda Carmona în raportul A/HRC/26/28/Add.2/2013, la pct.45 a stabilit că:

"O persoană plasată sub tutelă – în mod frecvent o persoană cu dizabilități mintale și intelectuale – își pierde toate drepturile legale și nu se poate implica în nici o acțiune socială și legală de bază, cum este căsătoria, votarea, solicitarea beneficiilor sociale, oferirea consimțământului sau refuzului referitor la tratament. De asemenea, persoanele plasate sub tutelă nu au dreptul la contestarea tutelei. Măsurile de tutelă și incapacitate sunt incompatibile cu Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, în particular Articolul 12"

¹ Raportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Republica Moldova - Prevenirea și combaterea torturii în instituțiile rezidențiale și neuro-psihiatrice, 2015, pg.28, disponibil la adresa web: http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/prevenirea_-i-combaterea-torturii-in-instituțiile-rezidențiale-i-n.html

² Raportul Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului în Republica Moldova, 2015, pg.50 – Drepturile persoanelor cu dizabilități mintale și intelectuale în Republica Moldova, disponibil la adresa web: <http://md.one.un.org/content/unct/moldova/ro/home/publications/joint-publications/the-human-rights-of-people-with-mental-and-intellectual-impairme.html>

16. Raportorul Special pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Catalina Devandas-Aguilar în raportul nr. A/HRC/31/62/Add.2/2016, pct.54 la fel a constatat că persoanele lipsite de capacitate juridică nu au acces la justiție din cauza lipsei cadrului legal pertinent.

17. Dreptul de a fi recunoscut ca persoană în fața legii este indispensabil în realizarea celorlalte drepturi ale omului, or doar acele ființele umane cărora le este recunoscută personalitatea juridică pot fi titulari de drepturi și obligații prevăzute prin lege. Altfel spus, "dreptul de a avea drepturi" este strâns legat de principiul general al egalității sau demnității umane egale. În termeni juridici "recunoașterea ființei umane ca persoană în fața legii" îi conferă individului un statut și o capacitate conform ordinii juridice stabilite. Conform prevederilor Declarației Națiunilor Unite a Drepturilor Omului, noțiunea statutului de persoană fizică corespunde doar parțial conceptului de „personalitate juridică”, celălalt element obligatoriu fiind capacitatea juridică. Chiar dacă au semnificații diferite, conceptele de „recunoaștere egală în fața legii”, „capacitatea de a fi recunoscut ca titular de drepturi” și „capacitatea de a acționa în vederea executării acestor drepturi”, sunt strâns legate. S-a constatat că lipsirea oricărui individ sau grup de dreptul la capacitate juridică înseamnă negarea atât a capacității de folosință, cât și a capacității de a acționa³.

18. De exemplu, în sistemul juridic din Quebec, care a servit drept sursă de inspirație legală pentru autorii Codului Civil din 2002 al Republicii Moldova, se menționează în mod expres că toate ființele umane sunt persoane în fața legii, ceea ce presupune achiziționarea unui "statut" de titular al drepturilor și obligațiilor legale și a "capacității juridice" pentru exercitarea deplină a acestora⁴.

19. „Recunoașterea egală în fața legii” este un principiu de bază stabilit și de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (în continuare CDPD). Articolul 12 al CDPD reafirmă că persoanele cu dizabilități au dreptul să fie recunoscute drept persoane egale în fața legii, oriunde s-ar afla. Paragraful 2 al articolului 12 recunoaște faptul că persoanele cu dizabilități se bucură de capacitate juridică în egală măsură la fel ca și celelalte persoane, în toate aspectele vieții. În asigurarea acestui drept, Statul trebuie să întreprindă măsurile necesare pentru a pune la dispoziția persoanelor cu dizabilități mecanismele necesare de suport în exercitarea capacității juridice.

20. Există o legătură directă între plasarea persoanelor cu dizabilități mintale și intelectuale sub tutelă și, astfel, scoaterea din circuitul legal - și dreptul la recunoașterea lor ca persoane egale în fața legii. Prin incapacitare, în condițiile legii, persoanele cu dizabilități mintale și intelectuale sunt prinse într-o capcană juridică, poziționându-le într-o situație de neajutorare totală.

21. Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Comentariu General Nr. 1. (p.28) a stabilit că pentru aplicarea drepturilor și obligațiilor în condiții egale cu ceilalți, persoanele cu dizabilități trebuie să fie recunoscute ca persoane în fața legii cu o poziție egală în instanțe și tribunale. La fel, Comitetul explică faptul că negarea capacității juridice, are ca scop sau efect

³ MM. Bogdan și B.K. Olsen, "articolul 6", Declarația Universală a Drepturilor Omului: Un standard comun de realizare, Martinus Groeneveld Publishers, 1999, p. 148.

⁴ Codul civil din Quebec, art. 1 și 3:

1. *Tout être humain possède la personnalité juridique; il a la pleine jouissance des droits civils.*

3. *Toute personne est titulaire de droits de la personnalité, tels le droit à la vie, à l'invulnérabilité, à l'intégrité de sa personne, au respect de son nom, de sa réputation et de sa vie privée. Ces droits sont inaliénables.*

interferarea cu dreptul persoanelor cu dizabilități la recunoașterea egală în fața legii, încălcându-se în acest fel dreptul persoanei de a nu fi discriminată. În baza dreptului la recunoașterea egală a personalității juridice și principiului non-discriminării, statul poate să restricționeze capacitatea juridică a persoanei, însă acest lucru trebuie realizat în temeiul unor criterii obiective cărora se vor supune toate persoanele fizice în măsură egală, ca și în cazul insolvenței, de exemplu. Astfel, restricționarea nu trebuie să se bazeze pe o trăsătură personală, cum ar fi sexul, rasa sau dizabilitatea, sau aibă ca scop sau efect tratamentul diferențiat al acestui grup de persoane⁵.

22. Fără dreptul la capacitate juridică egală, individul ar putea fi degradat la nivelul unui obiect corporal, deci nu ar mai fi o persoană din punct de vedere juridic și, prin urmare, privat de toate celelalte drepturi, inclusiv de dreptul la viață⁶. În conformitate cu dreptul roman, de exemplu, copiilor, femeilor și sclavilor le erau negate personalitatea juridică și erau degradați la nivelul obiectelor asupra cărora *pater familia* avea o putere absolută, chiar și puterea de a decide viața și moartea lor⁷. Recent, Comitetul ONU și-a exprimat îngrijorarea în privința rapoartelor precum că mai multor persoane cu dizabilități intelectuale și psihosociale din Peru le-a fost refuzată recunoașterea personalității juridice. Aceste persoane nu le erau eliberate acte de identitate, nu aveau un nume înregistrat oficial și le era refuzată acordarea naționalității/cetățeniei⁸.

23. Similar, în Republica Moldova, persoanele cu dizabilități mintale care au fost declarate incapabile sunt prinse într-o capcană juridică fiind în imposibilitate reală de a-și realiza drepturile în fața instanțelor și altor autorități⁹.

• ACCESUL LA JUSTIȚIE NU POATE ȘI NU TREBUIE CONDIȚIONAT DE CAPACITATEA JURIDICĂ.

24. Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități a stabilit că persoanele cu dizabilități au dreptul de acces la justiție conform articolului 13 al CDPD, care este obligatoriu și pentru Republica Moldova. În pofida faptului că privarea și restricționarea capacității juridice pe bază de dizabilitate este discriminatorie, Statele nu pot priva accesul la justiție și, prin urmare, la reprezentare juridică pe baza unei sentințe de declarare a incapacității, fiindcă acestea împiedică accesul persoanei de a contesta însuși actul prin care a fost impusă restricția sau lipsirea în sine¹⁰.

⁵ Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, proiectul de comentariu general cu privire la articolul 12 al Convenției - Recunoașterea egală în fața legii, adoptat de Comitet la cea de-a zecea sesiune (2-13 septembrie 2013).

⁶ M. Nowak, ONU, Pactul privind drepturile civile și politice: Comentariu CCPR, ediție revizuită 2, NP Engel Publisher, 2005, p. 369.

⁷ Pentru exemple de privare de personalitate juridică în timpurile moderne, a se vedea S. Joseph, J. Schultz și M. Castan, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice: cauze, materiale și comentarii, ediția a 2-a, Oxford University Press, 2004, p. 299.

⁸ Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, "Observații finale elaborate de către Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități: Peru", Geneva, 16-20 aprilie 2012, para. 23, CRPD/C/PER/CO/1.

⁹ Studiul Oficiului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului în Republica Moldova privind Aplicarea practică a sistemului de tutelă în Republica Moldova: Drepturile Omului și Vulnerabilitatea Persoanelor Declarate Incapabile, 2013, disponibil la adresa web:

<http://md.ohchr.org/content/unct/moldova/ro/home/publications/joint-publications/the-system-of-guardianship-in-practice-in-the-republic-of-moldov.html>

¹⁰ CDPD/C/CG/1, paragraful 38.

25. Interzicerea accesului la justiție a fost recunoscută ca o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, având în vedere natura acestui drept de a asigura accesul persoanei la alte drepturi.

26. În acest sens este relevantă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care în cauza *Golder c. Regatului Unit* (Cerere nr. 4451/70, Hotărâre din 21 Februarie 1975, para.36) a stabilit:

"Curtea, fără a fi nevoie să se recurgă la "mijloace suplimentare de interpretare", ajunge astfel la concluzia, așa cum se prevede articolul 32 din Convenția de la Viena, că articolul 6 alin. 1 (art. 6-1) asigură tuturor dreptul de a avea orice pretenție cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil care să fie prezentate în fața unei instanțe sau a unui tribunal. În acest fel, articolul 6 cuprinde și "dreptul la o instanță", din care dreptul de acces, adică dreptul de a formula o acțiune în fața instanțelor în materie civilă, constituie doar un aspect. La aceasta se adaugă garanțiile prevăzute la articolul 6 alin. 1 (art. 6-1) în ceea ce privește atât organizarea și componența instanței, precum și modul de desfășurare a procesului și alte proceduri. În concluzie, toate cele invocate în ansamblu alcătuiesc dreptul la un proces echitabil."

27. În cauza *Shtukatorov c. Rusiei* (Cererea nr.44009/05, Hotărârea din 27 Iunie 2008, para.68-76), Curtea stabilește că negarea dreptului persoanei declarate incapabile sau a dreptului persoanei a cărei capacitate este examinată de instanță de a participa la procesul judiciar care o vizează constituie o violare a articolului 6 al Convenției:

"În contextul articolului 6 § 1 din Convenție, Curtea presupune că, în cazurile care implică o persoană bolnavă mintal, instanțele naționale ar trebui să se bucure o anumită marjă de apreciere. Astfel, de exemplu, instanțele pot face aranjamentele procedurale relevante pentru a asigura buna administrare a justiției, protejarea sănătății persoanei în cauză etc. Cu toate acestea, astfel de măsuri nu ar trebui să afecteze însăși esența dreptului reclamantului la un proces echitabil așa cum este garantat de articolul 6 din Convenție."

28. În cauza *Airey c. Irlandei* (Cererea nr.6289/73 Hotărârea din 9 Octombrie 1979, para.24) Curtea a stabilit:

"Accesul la justiție și reprezentarea juridică este garanția optimă prin care se asigură transpunerea eficientă în realitate a drepturilor omului și se asigură că acestea nu vor deveni doar niște concepte iluzorii și teoretice."

29. Anterior, Curtea Constituțională a Republicii Moldova în Hotărârea din 13 Noiembrie 2014 pentru controlul constituționalității articolului 21 alin. (5) lit.e) din Legea nr. 52 din 3 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanului) (*neexaminarea cererilor depuse de către persoanele incapabile*), Curtea s-a expus parțial asupra dreptului persoanelor declarate incapabile de a avea acces la justiție. Considerăm că Hotărârea citată a reprezentat un prim pas pentru recunoașterea drepturilor persoanelor cu dizabilități care au fost declarate incapabile, de a participa în procesul de apărare a drepturilor și libertăților sale fundamentale.

30. În acest sens, Curtea, în Hotărârea citată, paragraful 82 a stabilit:

"[...] sub aspectul noilor abordări ale instrumentelor internaționale, mecanismele juridice destinate asigurării protecției intereselor persoanelor incapabile urmează a fi suficient de largi pentru a permite adoptarea unor soluții juridice oportune diferitelor grade de incapacitate și varietății situațiilor."

31. Suplimentar, la paragraful 85 Curtea a subliniat necesitatea:

"creșterii pe cât e posibil a autonomiei persoanelor care suferă de tulburări mintale în activitățile desfășurate și măsurile întreprinse, potrivit standardelor consacrate de actele internaționale în domeniu."

32. În final, Curtea a reținut că:

"Prin restricția impusă persoanelor incapabile de a sesiza Avocatul Poporului, Curtea reține regresul statului în respectarea drepturilor și libertăților acestei categorii de persoane, contrar importanței pe care textele internaționale cu privire la protecția persoanelor care suferă de tulburări mintale o acordă creșterii pe cât e posibil a autonomiei acestora în activitățile desfășurate și măsurile întreprinse."

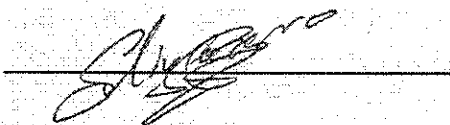
• CONCLUZII ȘI SOLICITĂRI

33. Onorată instanță, este evident că normele de drept, invocate ca fiind neconstituționale vizează direct persoanele cu dizabilități mintale în marea majoritate a cazurilor reprezintă categoria de persoane care sunt declarate incapabile. Normele de drept suspectate de neconstituționalitate afectează într-un mod evident restrictiv posibilitatea acestora de a avea acces la o instanță. Normele citate afectează grav drepturile și libertățile fundamentale ale petiționarului Sandu Vasile motiv din care solicităm să nu ne refuzați în admiterea prezentei cereri, ridicarea excepției de neconstituționalitate și remiterea cererii pentru examinare Curții Constituționale a Republicii Moldova

34. Bazându-ne pe articolele 3, 5, 12¹, 57 (2), 58 (2³), 170, 267, 301-308 Cod de Procedură Civilă, articolele 10, 24 Cod Civil, articolele 5, 8 Legea 60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, articolele 1, 4, 7, 8, 16, 20, 54 ale Constituției, articolele 1, 2, 7 ale DUDO, articolele 2, 14 ale Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, articolele 1, 12, 13 al CDPD, articolele 6, 14 ale CEDO articolele solicităm:

1. Admiterea spre examinare a prezentei cereri
2. Numirea unei ședințe judiciare în vederea examinării multiaspectuale a cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate.
3. Admiterea cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și expedierea sesizării către Curtea Constituțională a Republicii Moldova pentru examinare

15.04.2016

Cu respect, reprezentantul Petiționarului,
Avocat, DUMITRU SLIUSARENCO
În baza mandatului nr.0982053